

ISIKUANDMETE KAITSE SEADUSE MUUTMISE SEADUSE VÄLJATÖÖTAMISKAVATSUS

Isikuandmete nõusolekuta töötlemine analüüsi või uuringu tarbeks

Sissejuhatus

25. maist 2018 hakkas isikuandmete kaitse õigust reguleerima otsekohaldav Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (IKÜM)¹, mis tingis ka vajaduse sel hetkel kehtinud riigisisene regulatsioon üle vaadata. Kuigi IKÜM-i puhul on tegemist EL-i otsekohaldava õigusaktiga, on teatud küsimustes jäetud liikmesriikidele kaalutlusõigus riigisiselt täpsustada IKÜM-is sätestatud isikuandmete töötlemisega seotud küsimusi. Isikuandmete kaitse seadus (IKS) loob üldised raamid isikuandmete töötlemisele küsimustes, mis IKÜM-iga on jäetud liikmesriigi otsustada.

IKÜM artikkel 89 võimaldab liikmesriikidel sätestada teadus-, ajaloouringute ja statistilisel eesmärkidel töötlemisele erandeid andmesubjektidele sätestatud õigustest. 2019. aasta 15. jaanuaril jõustunud IKS-i uue terviktekstiga² muudeti muu hulgas ka seni kehtinud IKS³ §-i 16. Muudatusega (uus IKS § 6) ei plaanitud seni kehtivat regulatsiooni muuta, küll aga täiendada seda eranditega, mis tulenevad IKÜM-i artiklist 89, ning kehtestati nimetatud artiklile vastavad kaitsemeetmed isikuandmete töötlemiseks teadus-, ajaloouringute ja statistilisel eesmärkidel. IKS § 6 põhineb ka IKÜM art 6 lõike 1 punktil e, mille kohaselt on liikmesriigil võimalik õigusaktiga täpsustada avalikes huvides oleva ülesande täitmise aluseid. Teadus- ja ajaloouringud ning riiklik statistika on avalikes huvides olevad ülesanded.

IKS-i uue tervikteksti jõustumisest on VTK koostamise hetkeks möödunud viis aastat ning selle aja jooksul on selgunud mitu probleemi IKS § 6 tõlgendamisel ja rakendamisel. Väljatöötamiskavatsusega (VTK) sõnastatakse nii aktuaalsed ja konkreetseid lahendusi vajavad probleemid kui ka üldist arutelu vajavad küsimused, et informeerida avalikkust esinevatest probleemidest ja kaasata huvigruppe uute lahenduste väljatöötamisse. Oluline on siinkohal meele pidada, et IKS § 6 kohaldub juhul, kui andmeid töödeldakse andmesubjekti nõusolekuta.

Alljärgnevas tabelis on esitatud enne 2019. aastat kehtinud IKS § 16 ning jaanuaris 2019 jõustunud IKS § 6.

¹ [Määrus - 2016/679 - ET - GDPR - EUR-Lex](#)

² [Eelnõu - Riigikogu](#)

³ [Isikuandmete kaitse seadus - Riigi Teataja](#)

§ 16. Isikuandmete töötlemine teadusuuringu või riikliku statistika vajadusteks

- (1) Andmesubjekti nõusolekuta võib teadusuuringu või riikliku statistika vajadusteks töödelda andmesubjekti kohta käivaid andmeid üksnes kodeeritud kujul. Enne isikuandmete üleandmist teadusuuringu või riikliku statistika vajadustel töötlemiseks asendatakse isiku tuvastamist võimaldavad andmed koodiga. Tagasikodeerimine ja selle võimalus on lubatud ainult täiendavate teadusuuringute või riikliku statistika vajadusteks. Isikuandmete töötleja määrab nimeliselt isiku, kellel on ligipääs tagasikodeerimist võimaldavatele andmetele.
- (2) Andmesubjekti tuvastamist võimaldaval kujul on teadusuuringu või riikliku statistika vajadusteks andmesubjekti nõusolekuta tema kohta käivate andmete töötlemine lubatud üksnes juhul, kui pärast tuvastamist võimaldavate andmete eemaldamist ei oleks andmetöötlemise eesmärgid enam saavutatavad või oleks nende saavutamine ebamõistlikult raske. Sellisel juhul võib andmesubjekti nõusolekuta isikuandmeid töödelda tingimusel, et selleks on teadusuuringu teostaja hinnangul ülekaalukas avalik huvi ning töödeldavate isikuandmete põhjal ei muudeta tema kohustuste mahtu ega kahjustata muul viisil ülemääraselt andmesubjekti õigusi.
- (3) Teadusuuringu või riikliku statistika vajadusteks isikuandmete töötlemine andmesubjekti nõusolekuta on lubatud, kui isikuandmete töötleja on isikuandmete kaitseks võtnud kasutusele piisavad organisatsioonilised, füüsilised ja infotehnilised turvameetmed, delikaatsete isikuandmete puhul on registreerinud nende töötlemise ning Andmekaitse Inspeksioon on enne isikuandmete töötlemise algust kontrollinud käesolevas paragrahvis sätestatud tingimuste täitmist, kuulates vastavas valdkonnas seaduse alusel loodud eetikakomitee olemasolu korral eelnevalt ära ka nimetatud eetikakomitee seisukoha.
- (4) Kogutud isikuandmeid on lubatud töödelda teadusuuringu või riikliku statistika vajadusteks, olenemata sellest, millisel eesmärgil neid isikuandmeid algselt koguti. Teadusuuringu või riikliku statistika vajadusteks kogutud isikuandmeid on kodeeritud kujul lubatud säilitada ka hilisemate teadusuuringute või riikliku statistika vajadusteks.

§ 6. Isikuandmete töötlemine teadus- ja ajaloouringu ning riikliku statistika vajadusteks

- (1) Isikuandmeid võib andmesubjekti nõusolekuta teadus- või ajaloouringu või riikliku statistika vajadusteks töödelda eelkõige pseudonüümitud või samaväärset andmekaitse taset võimaldaval kujul. Enne isikuandmete üleandmist teadus- või ajaloouringu või riikliku statistika vajadustel töötlemiseks asendatakse isikuandmed pseudonüümitud või samaväärset andmekaitse taset võimaldaval kujul andmetega.
- (2) Depseudonüümimine või muu viis, millega isikut mittetuvastavad andmed muudetakse uuesti isikut tuvastavaks, on lubatud ainult täiendavate teadus- või ajaloouringute või riikliku statistika vajadusteks. Isikuandmete töötleja määrab nimeliselt isiku, kellel on juurdepääs depseudonüümimist võimaldavatele andmetele.
- (3) Teadus- või ajaloouringu või riikliku statistika vajadusteks andmesubjekti nõusolekuta tema kohta käivate andmete töötlemine andmesubjekti tuvastamist võimaldaval kujul on lubatud üksnes juhul, kui on täidetud järgmised tingimused:
 - 1) pärast tuvastamist võimaldavate andmete eemaldamist ei ole andmetöötlemise eesmärgid enam saavutatavad või neid oleks ebamõistlikult raske saavutada;
 - 2) teadus- või ajaloouringu või riikliku statistika tegija hinnangul on selleks ülekaalukas avalik huvi;
 - 3) töödeldavate isikuandmete põhjal ei muudeta andmesubjekti kohustuste mahtu ega kahjustata muul viisil ülemäära andmesubjekti õigusi.
- (4) Kui teadus- või ajaloouring põhineb eriliiki isikuandmetel, siis kontrollib asjaomase valdkonna eetikakomitee enne käesolevas paragrahvis sätestatud tingimuste täitmist. Kui teadusvaldkonnas puudub eetikakomitee, siis kontrollib nõuete täitmist Andmekaitse Inspeksioon. Rahvusarhiivis säilitatavate isikuandmete suhtes on eetikakomitee õigused Rahvusarhiivil.
- (5) Käesoleva seaduse tähenduses loetakse teadusuuringuks ka täidesaatva riigivõimu analüüsid ja uuringud, mis tehakse poliitika kujundamise eesmärgil. Nende koostamiseks on täidesaatval riigivõimul õigus teha päringuid teise vastutava või volitatud töötleja andmekogusse ning töödelda saadud isikuandmeid. Andmekaitse Inspeksioon kontrollib enne nimetatud isikuandmete töötlemise algust käesolevas paragrahvis sätestatud tingimuste täitmist, välja arvatud juhul, kui poliitika kujundamiseks tehtava uuringu eesmärgid ja isikuandmete töötlemise ulatus tulenevad õigusaktist.
- (6) Kui isikuandmeid töödeldakse teadus- või ajaloouringu või riikliku statistika eesmärgil, võib vastutav või volitatud töötleja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679 artiklites 15, 16, 18 ja 21 sätestatud andmesubjekti õigusi piirata niivõrd, kuivõrd nende õiguste teostamine tõenäoliselt muudab võimatuks teadus- või ajaloouringu või riikliku statistika eesmärgi saavutamise või takistab seda oluliselt.

Ülevaade VTK-s käsitletavatest probleemidest

Väljatöötamiskavatsuses käsitletakse järgmisi teemasid, mis on kehtiva IKS § 6 kontekstis osutunud problemaatiliseks:

1. Kaitsemeetmed nõusolekuta isikuandmete töötlemisel
2. Täidesaatva riigivõimu asutuse tehtud analüüsid ja uuringud
3. Tehnoloogiaarendus, sh tehisaru arendamine
4. Eetikakomiteed ja Andmekaitse Inspeksiooni hinnang
5. Eri andmekogude andmete ühildamine
6. Uuringud, milles kasutatakse erinevaid õiguslikke aluseid andmete töötlemiseks

1. Kaitsemeetmed nõusolekuta isikuandmete töötlemisel

IKS § 6 lg 1 kohaselt on üldine reegel, et nõusolekuta isikuandmete töötlemine teadus- ja ajaloouringu ning riikliku statistika vajadusteks on lubatud eelkõige pseudonüümitud või samaväärset andmekaitse taset võimaldaval kujul andmetega. Andmete psedonüümimise tingimusi aga kõnealuses sättes kindlaks määratud ei ole, seega võiks IKS § 6 kontekstis näiteks lihtsalt inimese nime asendada numbriga ja väita, et tegemist on pseudonüümitud andmetega. Tegelikult esineb mitmeid erinevaid pseudonüümimise tasandeid ning isikut saab tuvastada ka muude andmete põhjal kui üksnes nimi ja isikukood. Euroopa Andmekaitse nõukogu on võtnud 2025. aasta 16. jaanuaril vastu pseudonüümimist käsitlevad suunised⁴, mis on hetkel avalikul konsultatsioonil ning võivad seetõttu küll veel muutuda, kuid suunistes on selgitatud, et pseudonüümimine on kaitsemeede, mida vastutavad töötlejad saavad kohaldada, et täita andmekaitseõiguse nõudeid ja eelkõige tõendada vastavust andmekaitsepõhimõtetele kooskõlas IKÜM-i artikli 5 lõikega 2. Ühine arusaam pseudonüümimisest hõlmab üksikisikute identifikaatorite asendamist pseudonüümidega. Isikuandmeid ei ole enam võimalik omistada konkreetsele andmesubjektile ilma täiendavat teavet kasutamata. Selleks on vaja vaadata kõiki isikuandmete osi, mitte ainult varjunimesid. Samuti on öeldud, et andmete hulgast tuleb eemaldada otsesed tunnused, et neid andmeid ei omistataks üksikisikutele. Pseudonüümimist võib kooskõlas IKÜM-i artikli 32 lõikega 1 kasutada ühena mitmest meetmest, mis aitavad tagada andmetöötlustoimingu riskile vastava turvalisuse taseme. Seega tuleb silmas pidada, et pseudonüümimine pole ainus meede piisava andmekaitse taseme tagamiseks, vaid olemas on ka palju erinevaid privaatsuskaitse tehnoloogiaid, mida andmetöötluses on võimalik kasutada.

2023. aastal valmis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellimusel privaatsuskaitse tehnoloogiate kontseptsioon⁵, mis kirjeldab tehnoloogiaid ja pakub nende rakendamiseks e-riigis üldised mudelid. Kontseptsioonis on välja toodud, et privaatsuskaitse tehnoloogiate arendamisel on eesmärgina kõige suuremat tähelepanu pälvinud andmete seostamatus (isikustatavuse välistamine/vähendamine), kuna see toimib andmete väärkasutamise esmase kaitseliinina ning hõlmab ühtlasi rakenduslikus mõttes kõige küpsemaid tehnoloogiaid.

Samuti näeb Eesti Vabariigi digiühiskonna arengukava aastani 2030 ühe põhimõttena ette inimeste põhiõiguste, sh privaatsuse kaitse⁶. Lisaks peab arengukava privaatsuskaitse tehnoloogiate rakendamist oluliseks andmepõhise riigivalitsemise ja andmete taaskasutuse saavutamisel. IKÜM artikkel 25 näeb isikuandmete töötlemisel ette lõimitud ja vaikimisi andmekaitse rakendamist.

⁴ [edpb_guidelines_202501_pseudonymisation_en.pdf](#)

⁵ Privaatsuskaitse tehnoloogiate kontseptsioon. Internetis: <https://www.justdigi.ee/en/media/5193/download>

⁶ [Digiühiskonna arengukava 2030 | Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium](#)

Sama artikli lõike 2 kohaselt peab vastutav töötaja rakendama asjakohaseid tehnilisi ja korralduslikke meetmeid, millega tagatakse, et vaikimisi töödeldakse ainult isikuandmeid, mis on vajalikud töötlemise konkreetse eesmärgi saavutamiseks. Erinevate privaatsustehnoloogiate kasutamine toetab lõimitud ja vaikimisi andmekaitse lähenemisviisi rakendamist. Selleks, et täita IKÜM-i nõudeid ja kaitsta andmesubjektide õigusi, on vajalik erinevate kaitsemeetmete lõimimine isikuandmete töötlemisse.

Sisuliselt liigutakse eelnevalt käsitletud kaitsemeetmete suunas ka laiemalt. Nii näiteks sätestab andmehalduse määrus⁷, et avaliku sektori käes olevate tundlikku teavet (nt isikuandmeid) tuleks võimalusel anda taaskasutamiseks, kuid rakendades selleks ka kaitsemeetmeid – nagu pseudonüümimine ning turvalise keskkonna pakkumine. Määruse eesmärk on reguleerida teatud kaitstud kategooriatesse kuuluvate andmete taaskasutamist, andes ette justkui teatud tingimused (art 1 lg 1, p a ning art 3 lg 1). Sisuliselt tuleb tagada kooskõla liidu ja liikmesriigi õigusega, säilitamiseks selliste andmete kaitstus (art 5 lg 3) kasutades järgmisi võimalusi:

- isikuandmed anonüümitakse,
- ärisaladuse kaitse, kus nt õigused tagatakse andmete muutmise, koondamise teel
- andmete taaskasutus on tagatud läbi juurdepääsu turvalises keskkonnas, mida pakub avaliku sektori asutus (art 3 lg 3 p b) jne.

Seega suunatakse liikmesriike jagama teavet teatud viisil ja tingimustel, nt soovitatakse anonüümida, võimaldada turvalist keskkonda jne. Seega on võetud suund pigem andmete koondamisele, ilma, et neid peaks väljastama isikustatult.

VTK eesmärk ei ole näha seadusega ette, milliseid pseudonüümimise meetodeid või privaatsustehnoloogiad peaks kasutama, vaid näha ette täpsemad tingimused, millele andmetöötlus peab vastama, et oleks täidetud IKÜM-i nõuded ning andmesubjekti õigused oleksid kaitstud. Selleks, et andmeid oleks võimalik teadustöös kasutada, tuleb ette näha, millistele tingimustele vastavad kaitsemeetmed on piisavad, et võimaldada isikuandmete töötlemist teadusuuringutes.

Lisaks tekitab segadust IKS § 6 lg 2, mille kohaselt justkui võiks teadusuuringu jaoks saadud pseudonüümitud andmeid kasutada ka täiendavaks uuringuks, üksnes juhul, kui nimeliselt on määratud, kellel on juurdepääs depseudonümiseerimist võimaldavatele andmetele. Tegelikult tuleks aga olukorras, kus on vaja teadusuuring läbi viia isiku tuvastamist võimaldavate andmetega, teha uus taotlus teadusuuringu läbiviimiseks, mille menetlemisel hinnatakse uuesti IKS § 6 tingimuste täitmist. 2019. aastal jõustunud IKS seaduseelnõu seletuskirjas⁸ paraku lg 2 kohta selgitust ei ole, seega ei ole võimalik aru saada, millist eesmärki seadusandja kõnealuse sättega taotles. Samuti on tekitanud segadust IKS § 6 üldine tõlgendamine, st millistel tingimustel võib pseudonüümitud kujul andmeid töödelda ning millistel tingimustel võib teadusuuringu läbiviimisel töödelda isiku tuvastamist võimaldavaid andmeid.

Eesmärk on luua selgus, millistele tingimustele peab vastama andmetöötlus olukorras, kus teadusuuringut viiakse läbi isiku nõusolekuta.

Kuna kehtiv regulatsioon ei täpsusta, millised tingimused peavad olema täidetud, et teadusuuringut läbi viia pseudonüümitud või samaväärset andmekaitse taset võimaldavate andmetega, ning selliste

⁷ [Andmehalduse määrus](#)

⁸ [Eelnõu - Riigikogu](#)

tingimuste järele on vajadus, siis ei ole võimalik eesmärki saavutada mitteregulatiivse lahenduse kaudu.

Võimalik lahendus oleks täiendada IKS §-i 6 tingimustega, millele andmetöötlus peab vastama, kui andmeid töödeldakse teadusuuringu läbiviimiseks isiku nõusolekuta. Esmalt on vaja eristada, millistele tingimustele peab vastama uuringu läbiviimine, kui seda tehakse pseudonüümitud või samaväärset andmekaitset võimaldavate andmetega, ning seejärel, millised tingimused peavad olema täidetud, kui uuringut viiakse läbi isiku tuvastamist võimaldavate andmetega. IKS §-s 6 tuleb sätestada tingimused andmete pseudonüümimisele või samaväärset andmekaitse taset võimaldaval kujule viimisel ning andmetöötlusele, mis viiakse läbi isiku tuvastamist võimaldavate andmetega. Esialgne võimalik eelnõu sõnastus on toodud lisa nr 1.

Lisaks tuleb kaaluda sarnaselt täidesaatva riigivõimu asutuse uuringule nõ tavaliste uuringute korral andmetöötluse võimaldamist turvalises keskkonnas. Sellise lahenduse puhul aga ei saa turvalise andmetöötluskeskkonna olemasolu olla ainus variant teadusuuringu läbiviimiseks, vaid ette tuleb näha ka alternatiivne võimalus, mis näeb andmetöötlusele ette kaitsemeetmed. Alternatiivi ettenägemine on vajalik, kuna sellise turvalise andmetöötluskeskkonna üleval pidamine ei pruugi väiksematele teadustöötajatele olla rahaliselt jõukohane ning tingimuste täitmine on võimalik tagada ka muul viisil.

2. Täidesaatva riigivõimu asutuse tehtavad analüüsid ja uuringud

2.1. Probleem – kehtiv seadus kitsendab ülemäära asutuste ringi, kellel on lubatud analüüse ja uuringuid teha.

IKS § 6 lg-s 5 on sätestatud, et teadusuuringuks loetakse ka täidesaatva riigivõimu analüüsid ja uuringud, mis tehakse poliitika kujundamise eesmärgil. Siinkohal on oluline, et välja on toodud kaks tingimust, mis peavad olema täidetud. Esmalt, et analüüse ja uuringuid teeb just täidesaatev riigivõim, ning teiseks, et uuringud ja analüüsid on vajalikud poliitika kujundamiseks. Põhiseaduse (PS) § 86 sätestab, et täidesaatev riigivõim kuulub Vabariigi Valitsusele. PS kommenteeritud väljaandes on PS § 86 kohta märgitud, et Vabariigi Valitsus asub täidesaatva riigivõimu tipus. Talle kuulub koordineerimis- ja järelevalvefunktsioon täidesaatva riigivõimu asutuste üle. Nende kompetentside vorm ja sisu on eri asutuste suhtes erinev ning oleneb PS ja seaduste regulatsioonidest. PS ei ava valitsusasutuse mõistet, küll on seda tehtud Vabariigi Valitsuse seaduses (edaspidi VVS). Täidesaatva riigivõimu asutused on VVS § 38 järgi valitsusasutused ja valitsusasutuste hallatavad asutused. Valitsusasutused on VVS § 39 lg 3 kohaselt ministriumid, kaitsevägi ja Riigikantselei, samuti ametid ja inspeksioonid ning nende kohalikud täidesaatva riigivõimu volitusi omavad asutused. Seadusega võib ette näha ka teisi valitsusasutusi. Nii näiteks on valitsusasutused ka prokuratuur ja vanglad. IKS § 6 lg 5 aga ei ütle otsesõnu, et poliitika kujundamise uuringuid võivad teha täidesaatva riigivõimu asutuse, vaid säte on sisustatud läbi täidesaatva riigivõimu ning sätet sisustatakse läbi VVS-i. Selline regulatsioon tekitab õigusselgusetust. Lisaks ei ole otstarbekas asutuste uuringute tegemise õigust siduda üksnes poliitika kujundamisega, asutustel on vajalik analüüse ja uuringuid teha ka muul otstarbel, nt teenuste arendamiseks jne.

Eesmärk on luua ühtne arusaam, millised asutused võivad IKS § 6 alusel analüüse ja uuringuid teha. Muudatus tehakse õigusselguse huvides, sest ka kehtiva seaduse tõlgendamise kaudu on valitsusasutused ja nende hallatavad asutused saanud siiani uuringuid teha.

2.2. Probleem – kohalikel omavalitsustel ei ole õiguslikku alust analüüside ja uuringute tegemiseks.

IKS § 6 lg 5 kohaselt loetakse teadusuuringuks täidesaatva riigivõimu analüüsid ja uuringud. Kohalik omavalitsus (KOV) aga üldjuhul korraldab kohaliku elu küsimusi (omavalitsuslikud ülesanded, PS § 154 lg 1). Samas on ka KOV-del PS § 154 lg 2 kohaselt kohaliku elu küsimuste kõrval täita ka riiklikke ülesandeid (riigielu küsimused). PS § 154 lg 2 esimese lause sisuks on riiklike ülesannete KOV-le delegeerimise õiguslike aluste sätestamine. Samuti on PS-i kommenteeritud väljaandes selgitatud, et riiklikke ülesandeid peab põhimõtteliselt täitma riik. Teatud juhtudel on aga KOV-le riigi ülesannete täitmiseks delegeerimine avalikke huve silmas pidades otstarbekas, võimaldades tagada nende täitmist kõikjal riigi territooriumil kohalikest olukorrast hästi informeeritud ja kergesti kättesaadavate valla- ja linnaametnike poolt väiksemate kuludega. Ehkki KOV-idele võib delegeerida teatud riigielu küsimuste korraldamist, ei saa KOV-e lugeda täidesaatvaks riigivõimuks PS-i mõttes. PS kommenteeritud väljaande XIV peatüki sissejuhatuses on mainitud, et PS eristab järjekindlalt KOV-e täidesaatvast riigivõimust (nt PS § 14, § 86 ja § 139 lg 1). Seadusandja on IKS § 6 lg-s 5 öelnud, et poliitika kujundamise uuringuid saab teha üksnes täidesaatev riigivõim. Eelnou menetlemisega seonduvatest materjalidest ei ilmne, et seadusandja oleks antud küsimuses kaalunud ka muid võimalusi, nt IKS § 6 lg 5 kohaldamisala laiendamist laiemalt riigielu küsimustega seotud analüüsidele ja uuringutele. Seetõttu tuleb IKS § 6 lg 5 tõlgendada kitsalt ning selle alusel saavad poliitika kujundamise analüüse ja uuringuid teha üksnes valitsusasutused ja nende hallatavad asutused. Lähtudes eelnevast ei saa KOV-id uuringute teostamisel tugineda IKS § 6 lg 5-le. Samas on ka KOV-idel vaja teha innovatsiooni ja arendada teenuseid, mistõttu on vaja ka neile ette näha õiguslik alus analüüside ja uuringute tegemiseks.

Eesmärk on tagada, et KOV-idel oleks võimalik töödelda andmeid uuringute ja analüüside läbiviimiseks. Õiguslik alus selleks tuleb ette näha seadusega.

Justiits- ja Digiministerium pakub välja kolm **võimalikku lahendust**, kuidas KOV-ide õigus analüüside ja uuringute tarbeks andmete töötlemiseks IKS-is sätestada. Võimalikud sätete sõnastused on esitatud lisades 1–3. Ootame tagasisidet, milline võiks olla sobiv lahendus.

1. variant – luua KOV-idele IKS-is eraldi õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks analüüside ja uuringute teostamisel (VTK lisa 2 lahendus).
2. variant – laiendada asutuste analüüside ja uuringu tegemise õigust (VTK lisa 3 lahendus) lisaks täidesaatva riigivõimu asutusteleka KOV-idele.
3. variant – laiendada teadusuuringu tegemise õigus (VTK lisa 1 lahendus) KOV-idele.

2.3. Probleem – täidesaatva riigivõimu asutusel ei ole võimalik teha kiireid andmetel põhinevaid otsuseid, kuna hetkel kehtiv regulatsioon näeb ette aeganõudva menetlusprotsessi.

Täidesaatva riigivõimu asutusel ei ole võimalik töödelda isikuandmeid kiirete otsuste langetamiseks andmepõhiselt. Kui poliitika kujundamise uuringuks on vaja töödelda isikuandmeid, siis IKS § 6 lg 5 kohaselt on selle eelduseks AKI hinnangut IKS tingimuste täitmise kohta. Kui aga uuringu tarbeks on vajalik eriliiki isikuandmete töötlemine, siis tuleb läbida nõ topeltkontroll – esmalt eetikakomitee hinnang, mille kohustus tuleneb IKS § 6 lõikest 4, ning sellele lisaks on vaja AKI hinnangut.

Probleemi, et asutustel ei ole võimalik teha kiireid andmepõhiseid otsuseid, on käsitletud Riigikantselei tellitud NJORD Advokaadibüroo analüüsis⁹ järgmiselt „Eesti on seadnud eesmärgi kasutada andmeid avaliku halduse efektiivsemaks muutmiseks. Eeltoodu hõlmab ka andmepõhiste otsuste tegemist poliitikakujundamise eesmärkidel operatiivselt ja võimalikult lühikese perioodi jooksul. See on võimalik ainult siis, kui kehtivad õigusaktid toetavad isikuandmete ja muude andmete töötlemist, avaliku sektori andmekorraldus on efektiivne ja läbipaistev, andmed on kiiresti leitavad ja lihtsalt taaskasutatavad ning paigas on nii organisatoorsed kui ka tehnilised protsessesid, mis lubavad isikuandmeid turvaliselt, kiiresti ja operatiivselt töödelda, kaitstes seejuures andmesubjektide õigusi. Poliitikakujundaja ei saa andmepõhiste otsuste tegemiseks piisavalt kiiresti ligipääsu vajalikele isikuandmetele. Analüüside ja uuringute tegemiseks vajalike isikuandmete töötlemine on võrdsustatud ajamahukate teadusuuringute protsessiga. Riik peab saama andmekogude andmeid targalt ning vajadusel ka kiirelt kasutada, kaitstes samal ajal andmesubjektide õigusi ja isikuandmeid. Isikuandmete töötlemine peab olema kontrollitud, läbipaistev ja vastutustundlik.“

Analüüsis on välja toodud, et kui kasutada privaatsustehnoloogiaid, mis aitavad tagada isikute põhiõiguste kaitset, ning seadusega ette näha tingimused, mis peavad olema andmete töötlemisel täidetud, võiks kaaluda lahenduse loomist, mida kindlaks määratud tingimustel võiks uuringute läbiviimiseks andmete töötlemisel kasutada alternatiivina ilma täna ette nähtud ajakuluka kooskõlastusprotsessita. Täiendavalt tuleb ette näha kohustus tingimuste täitmisel andmetöötlusest AKI-t teavitada, kes vajadusel saab protsessi kaasuda. Samas ei saa jätta kõrvale asjaolu, et teatud juhtudel on ka täidesaatva riigivõimu asutuse analüüsi ja uuringu tarbeks vaja töödelda isiku tuvastamist võimaldavaid andmeid, mistõttu tuleb ka siin vajalik protsess ette näha. See jätkab varasemat loogikat, et sellisel juhul on siiski vajalik enne andmetöötlust saada AKI hinnang IKS-i tingimuste täitmise kohta.

Eesmärk on tagada, et täidesaatva riigivõimu asutused saavad kiirelt ja andmesubjekti põhiõigusi kõige vähem riivavamal moel teha andmetel põhinevaid otsuseid.

Võimalik lahendus oleks luua asutustele analüüside ja uuringute läbiviimiseks selged ja täpsed normid, milliste tingimuste täitmisel on võimalik andmeid töödelda senisest kiiremini, tagades samas andmesubjektide õigused, sh vähendades riivet andmesubjekti põhiõigustele. Silmas tuleb pidada, et tingimused peavad olema piisavalt selged, et isikuandmete töötlemisel kasutatakse turvalisi, privaatsustehnoloogiatele tuginevaid tehnilisi lahendusi, mitte lihtsustatud pseudonüümist. Võimaliku seadusemuudatuse ettepanek on toodud VTK lisas 3.

2.4. Probleem – kehtivat regulatsiooni on aeg-ajalt tõlgendatud selliselt, et asutus, kes on mitme andmekogu vastutav töötaja, võib poliitika kujundamise uuringu eesmärgil oma erinevate andmekogude andmeid kokku panna (omavahel seostada).

Kehtiva IKS § 6 lg 5 sõnastus on järgmine:

„Käesoleva seaduse tähenduses loetakse teadusuuringuks ka täidesaatva riigivõimu analüüsid ja uuringud, mis tehakse poliitika kujundamise eesmärgil. Nende koostamiseks on täidesaatval riigivõimul õigus teha päringuid teise vastutava või volitatud töötaja andmekogusse ning

⁹ Riigi andmekogu andmete riskisutuse võimalused IKS vaates. Internetis: <https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/documents/2024-10/240607%20IKS%20%C2%A7%206%20lg%205%20anal%C3%BC%C3%BCs%20ja%20normatiivteksti%20ettapanek.pdf>; lk 4

töödelda saadud isikuandmeid. Andmekaitse Inspeksioon kontrollib enne nimetatud isikuandmete töötlemise algust käesolevas paragrahvis sätestatud tingimuste täitmist, välja arvatud juhul, kui poliitika kujundamiseks tehtava uuringu eesmärgid ja isikuandmete töötlemise ulatus tulenevad õigusaktist.“

Teise vastutava töötleja mõiste kasutamine viidatud lõike teises lauses on eksitav, kuna sätte mõte on, et asutus ei saaks iseseisva otsustuse alusel ka enda erinevate andmekogude andmeid uuringu eesmärgil koos töödelda. Seda on selgitatud ka NJORD Advokaadibüroo õigusanalüüsis¹⁰ järgmiselt: „*Kehtiva sõnastuse kohaselt võib tekkida ebaõige ettekujutus, et valitsusasutus, mis on mitme andmekogu vastutav töötleja, võib poliitika kujundamise eesmärgil töödelda mitmest andmekogust pärit isikuandmeid normis sätestatud eesmärgil ilma, et ta peaks AKI ja/või eetikakomitee kontrolli järgima. Mitmest andmekogust pärit isikuandmete töötlemisega kaasneb kõrgendatud risk andmesubjekti õiguste ja privaatsuse riivele. Mitmest andmekogust pärit isikuandmete töötlemisel paragrahvis sedastatud eesmärkidel peab järgima lõikest 2 ja 3 tulenevat.“*

Eesmärk on luua ühtne arusaam, et asutus, kes on mitme erineva andmekogu vastutav töötleja, saab nende andmekogude andmeid analüüsi ja uuringu tarbeks koos töödelda üksnes IKS §-s 6 sätestatud tingimustel.

Võimalik lahendus oleks sätestada seaduses selgelt, et kui mitme andmekogu vastutav töötleja on sama asutus, siis tuleb nende andmekogude andmete seostamisel analüüsi ja uuringu läbiviimiseks lähtuda IKS §-s 6 sätestatud tingimustest, ettepanek on toodud lisas 3.

3. Tehnoloogiaarendus, sh tehisaru arendamine

IKÜM põhjenduspunkti 159 kohaselt tuleb teadusuuringute eesmärgil toimuvat isikuandmete töötlemist tõlgendada laialt nii, et see hõlmab tehnoloogiaarendust ja tutvustamistegevust, alusuuringuid, rakendusuuringuid ja erasektori vahenditest rahastatavaid uuringuid. IKÜM artikkel 89 võimaldab liikmesriikidel sätestada teadus-, ajaloouuringu ja statistilisel eesmärkidel töötlemisele erandeid andmesubjektidele sätestatud õigustest.

Selgitame, et tehisaru arendamine on osa tehnoloogiaarendusest. Eelnevat arvesse võttes kohaldub ka tehisaru andmetöötlemisele IKS § 6 juhul, kui tehisaru arendamisel soovitakse kasutada isikuandmeid. Loomulikult peab tehisaru arendamine toimuma esmajärjekorras anonüümitud andmetega. Kui aga konkreetse tehisaru arendamiseks anonüümitud andmetest ei piisa, siis peab isikuandmete kasutamine vastama IKS §-s 6 sätestatud tingimustele. Tehisaru puhul tuleb alati silmas pidada, milliseid andmeid ja kellele tehisaru arendamiseks edastatakse. Arvestada tuleb kõikide IKÜM-is sätestatud andmetöötlemise põhimõtetega, sh andmete minimaalsuse ja eesmärgipärasuse põhimõtetega. Tehisaru arendamisel tuleb hinnata, milliseid isikuandmeid on tarvis konkreetse eesmärgi saavutamiseks töödelda. Andmetöötlemine peab toimuma selliselt, et oleks tagatud isikute põhiõiguste kaitse.

Silmas tuleb pidada, et tehisaru ei ole asi iseeneses, selle arendamise eest vastutab alati asutus või isik, kes seda arendab, mh määrab andmetöötlemise eesmärgid, otsustab, milliseid isikuandmeid arendamisel kasutatakse jne. Tehisaru arendaja on isikuandmete vastutav töötleja IKÜM art 4 p 7 mõttes. Kui tehisaru arendamisel osaleb mitu isikut või asutust, kes ühiselt määravad, kuidas ja

¹⁰ [240607 IKS § 6 lg 5 analüüs ja normatiivteksti ettepanek.pdf](#) lk 7

millisel eesmärgil andmeid töödeldakse, siis on nad kaasvastutavad töötledjad (IKÜM art 26). Asutus või isik, kes soovib tehisaru arendada, aga ei oma selleks tehnilist kompetentsi, võib eesmärkide täitmiseks kasutada ka volitatud töötledjat (IKÜM art 4 p 8). Sellisel juhul töötleb tehisaru arendaja andmeid ainult vastavalt arenduse tellinud asutuse juhistele ning arendaja on siinkohal volitatud töötledja. Tehisaru arendamisel tuleb alati läbi mõelda osapoolte rollid, kohustused ja vastutus.

Tehisaru arendamise puhul kohalduvad IKS § 6 sätted nagu iga teise uuringu puhul. Tuleb välja selgitada, milliseid andmeid arendamiseks on vaja töödelda, kas on vaja erinevate andmekogude andmeid arendamiseks kokku panna, kas uuringu tegija või tehisaru arendaja vajab andmeid isikustatud kujul jne. Juhul kui andmetöötlemiseks on vaja eetikakomitee või AKI hinnangut, siis tuleb ka see protsess enne tehisaru arendamisega alustamist läbida. Tehisaru arendamisel tuleb alati lähtuda sellest, et riive isikute põhiõigustele oleks minimaalne ning proportsionaalne soovitava eesmärgiga. Seetõttu tuleb alati arvestada IKS-is ette nähtud tingimustega.

Tehisaru arendamisega seotud teadus- ja arendustegevust hakkab tulevikus mõjutama ka Euroopa Liidu tehisintellekti määrus (AI määrus)¹¹. Muuhulgas loob AI määrus täiendava võimaluse kasutada seaduslikult – kuid muudel eesmärkidel – kogutud isikuandmeid tehisaru arendamiseks, treenimiseks ja testimiseks regulatiivliivakasti raames. AI määruse art 3 p 55 kohaselt on tehisintellekti regulatiivliivakasti pädeva asutuse loodud kontrollitud raamistik, mis pakub tehisintellektisüsteemide pakujatele võimalust arendada, treenida, valideerida ja testida tehisaru regulatiivse järelevalve all. AI määruse art 59 kohaselt võib regulatiivliivakastis töödelda muudel eesmärkidel seaduslikult kogutud isikuandmeid, kui tehisaru arendatakse avalikes huvides ja täidetud on muud nimetatud artiklis kirjeldatud nõuded. AI määruse art 57 lg 1 kohaselt peab Eesti looma tehisintellekti regulatiivliivakasti hiljemalt 2. augustiks 2026.

Selle valguses on lahtine küsimus, kas kirjeldatud õigusraamistik loob tasakaalustatud lahenduse isikuandmete taaskasutamiseks tehisaru arendamise eesmärgil, mis ühelt poolt ei kujuneks barjäärriks innovatsioonile, kuid teisalt võimaldaks põhiõiguste, sh isikuandmete, kõrgetasemelise kaitse.

Võimalik lahendus:

Teadusuuringu eesmärgil toimuvat isikuandmete töötlemist tuleb IKÜM-i kohaselt tõlgendada laialt nii, et see hõlmab ka tehnoloogiaarendust, mille alla kuulub ka tehisaru arendus. Seega tehisaru arendamisel toimuvale andmetöötlemisele kohalduvad IKS §-is 6 sätestatud. Täpsustus, et täidesaatva riigivõimu asutuse analüüsid ja uuringud sisaldavad endas ka tehnoloogiaarendust, on pakutud VTK lisa 3 kohases IKS § 6 sõnastuses ning eelnõu seletuskirja saab selle kohta lisada selgituse. Siinkohal ootame teie arvamust, kas näete vajadust tehnoloogia arendamise jaoks täiendava sätte loomiseks.

4. Eetikakomiteed ja AKI hinnang

Aastani 2019 kehtinud IKS-is oli sätestatud tingimus, et eetikakomitee peab olema asutatud seaduse alusel. Hetkel kehtivas IKS-is sellist tingimust ei ole. Seega võib hetkel kehtiva regulatsiooni kohaselt eetikakomitee luua igaüks, kes seda soovib. Samuti puudub läbipaistvus

¹¹ [Määrus - EL - 2024/1689 - ET - EUR-Lex](#)

etikakomitee töös, sh ei ole nõudeid, milliseid kompetentse peaks etikakomitee omama jne. Silmas tuleb pidada, et etikakomitee peab IKS-i järgi andma hinnangu IKS § 6-i sätestatud tingimuste täitmisele ning seetõttu peab olema andmekaitse valdkonnas kompetentne. Teemaatikad on käsitletud ka artiklis „Ametnikud: teadusuuringud, eetika ja andmekaitse vajavad terviklikku lahendust“¹² Samas ei näe IKS § 6 ette teadusuuringu eetilise hindamise kohustust, mis on aga samuti uuringute puhul vajalik.

Varasemas regulatsioonis oli ette nähtud, et IKS-i tingimuste täitmist hindab AKI, kes vajadusel kaasab ka etikakomitee. Kehtiva regulatsiooni kohaselt annab valdkonnas etikakomitee puudumise korral hinnangu AKI, samas eetilise hindamise kohustust seadus ette ei näe. Samas praktikas tegelikult etikakomiteed uuringu eetilisele siiski hinnangu annavad. Siinkohal on ka oluline märkida, et uuringu eetilistele aspektidele hinnangu andmiseks AKI-il kompetentsid puuduvad. Seega tuleks lahendada probleem, kuidas toimub uuringute puhul selle eetilise hindamine. Eriti relevantne on see tervise- ja geeniandmete puhul, mille tundlikkusaste on eriti kõrge ja kaitsemeetmed seda vajalikumad.

2024. a septembris edastas Haridus- ja Teadusministeerium (HTM) Justiitsministeeriumile (JUM) kooskõlastamiseks teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse (TAIKS) eelnõu¹³, mille tagasisides märkis Justiitsministeerium järgmist: „Eelnõu § 12 lg 1 kohaselt on teaduseetika komitee teadus- ja arendustegevuse poliitika rakendusüksuse moodustatud sõltumatu eri valdkonna ekspertidest koosnev kogu, mille tegevuse eesmärk on anda hinnang teadus- ja arendustegevuse eetilise kohta ning tagada uuringusse kaasatud isikute õiguste, ohutuse ja heaolu kaitse. Palume selgitada, kas teaduseetika komitee on edaspidi komitee, kelle hinnangut on vaja ka juhul, kui teadusuuring põhineb eriliiki isikuandmetel IKS § 6 lg 4 mõttes. Seletuskirjas on selgitatud: „Teaduseetika komitee moodustamisel määratletakse teadusarendustegevuse valdkonnad ja uuringute tüübid, milles etikakomiteel on hinnangute andmise pädevus. Teaduseetika komitee võib pädevuse olemasolul anda teadusuuringute läbiviimisele ka andmekaitse aspekte käsitleva hinnangu vastavalt isikuandmete kaitse seaduse §-s 6 sätestatud. Kui eelnõu eesmärk on koondada eetilise ja andmekaitse aspektide hindamine ühe etikakomitee alla, siis tuleks IKS § 6 vaatest muuta loodava komitee läbimine kohustuslikuks, jättes kõrvale võimaluse luua igaljuhul etikakomiteesid IKS § 6 mõttes. Sellisel juhul oleks vaja lisada IKS § 6 lg- sse 4 viide TAIKS-ile, kuid see vajab kindlasti eelnevalt arutamist. IKS § 6 lg 4 kohaselt kontrollib etikakomitee ka IKS § 6 sätestatud tingimuste täitmist, mis on seotud andmetöötusega, seega ei saa teaduseetika komitee hinnata üksnes teadus- ja arendustegevuse eetilist, vaid peab hindama ka andmetöötuse aspekte, sh andmesubjekti õiguste kaitse vaatest. Eelnõu tuleb täiendada ning kuna tegemist on olulise küsimusega, mis vajab enne arutelusid asjassepuutuvate osapooltega, oleme valmis panustama.“

HTM-i ja JuM-i ühiste arutelude tulemusena tehti eelnõus muudatused, mille kohaselt jääks poliitika kujundamise uuringute puhul, mille käigus töödeldakse isikuandmeid, ära etikakomitee ja AKI IKS-i tingimuste nõ topeltkontroll. Poliitika kujundamise uuringute puhul kontrollib IKS-i tingimuste täitmist üksnes AKI ning kui poliitika kujundamise uuring võib AKI hinnangul vajada ka eetilist hindamist, siis on AKI-l võimalus poliitika kujundamise uuringu puhul küsida TAIKS-i alusel loodava etikakomitee käest hinnangut uuringu eetilist aspektide kohta. Ettepanek TAIKS-i eelnõuga IKS-i § 6 täiendamiseks on toodud VTK lisas 4.

¹² [Ametnikud: teadusuuringud, eetika ja andmekaitse vajavad terviklikku lahendust | Teaduselu | ERR](#)

¹³ <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/4d550e84-baa7-4a51-ae2a-5fded75f18a0#1iE7zbDZ>

Küll aga ei lahenda võimalik IKS muudatus probleemi nõ tavaliste teadusuuringute vaatest. Nimelt näeb IKS § 6 lg 4 ette, et kui valdkonnas puudub eetikakomitee, siis IKS § 6 tingimuste täitmist kontrollib AKI, aga selliste uuringute puhul jääks pakutud lahenduse korral eetilisele hinnang andmata. Siinkohal on HTM selgitanud, et kuna TAIKS kohaldub teadusuuringutele ning poliitika kujundamise uuringud nende hinnangul TAIKS-i kohaldamisalasse ei kuulu, oli neile vaja ette näha erisätted IKS-i, ning teiste nõ tavaliste teadusuuringute puhul tuleb kohaldada TAIKS-i. Samas ei ole ka TAIKS-i eelnõuga ette nähtud teadusuuringutele eetikakomitee läbimise kohustust, seega tuleks eetikakomitee läbimise nõue samuti IKS-is ette näha.

Alternatiivse variandina võiks kaaluda kõigi IKS § 6 alusel tehtavate teadusuuringute allutamist TAIKS-i alusel loodavale eetikomiteele. Vastavasisulise ettepaneku on teinud ka Tartu Ülikool TAIKS-i eelnõu tagasisides¹⁴ HTM-ile. Tartu Ülikool tõi välja järgmise ettepaneku: „*Eelnõu § 39 p 1 kavandatud isikuandmete kaitse seaduse muutmisel ei ole enam asjakohane panna eetikakomitee õigusi Andmekaitse Inspeksioonile juhul, kui teadusvaldkonnas eetikakomitee puudub. Eelnõu § 26 kohaselt luuakse teaduseetika komitee Eesti teadusagentuuri juurde ning sellel saavad olema volitused hinnata teadus- ja arendustegevuse eetilistust ning vajadusel täita isikuandmete kaitse seaduse paragrahvi 6 lõikes 4 sätestatud ülesannet kõigis teadusvaldkondades.*“.

Seega on käesoleva VTK üheks eesmärgiks leida sobivaim lahendus eetikakomitee ja AKI kaasamiseks IKS § 6 kohaselt kõikide teadusuuringute sh asutuste analüüside ja uuringute taotluste menetlemisse.

Siinkohal juhime tähelepanu asjaolule, et poliitika kujundamise uuringute puhul annab AKI hinnangu ka mitte eriliiki isikuandmetega tehtavate uuringute korral (IKS § 6 lg 5). Seevastu nõ tavaliste teadusuuringute puhul on eetikakomitee või AKI hinnangut vaja üksnes juhul, kui uuring põhineb eriliiki isikuandmetel (IKS § 6 lg 4). Seega vajab arutelu, kas ka nõ tavaliste teadusuuringute puhul ei peaks uuring esmalt hindamist läbima.

Eesmärk on tagada, et teadusuuringud saavad hinnangu mitte üksnes IKS §-is 6 sätestatud tingimuste täitmise, vaid ka seadusega või selle alusel moodustatud asjaomase valdkonna eetikakomitee hinnangu uuringu eetilisele kohta. Tuleb tagada selgus, millistel juhtudel on eetikakomitee või AKI hinnangu küsimine kohustuslik.

Võimalik lahendus:

1. Variant – kõik teadusuuringud, sh asutuste analüüsid ja uuringud allutada TAIKS-i alusel loodava eetikakomitee pädevusse, kes hindab nii uuringu eetilistust kui ka andmekaitse aspekte. See tagab ühtsete põhimõtete rakendamise ja võimaldab valdkonda reguleerida paindlikult. Ühtne uks tagab selguse nii andmesubjektile kui teadusuuringu tegijale.
2. Variant – nõ tavalised teadusuuringud allutada TAIKS-i alusel loodava eetikakomitee pädevusse, asutuste analüüside ja uuringute puhul jääb kehtima senine loogika, et IKS tingimuste täitmist kontrollib AKI. Praktikas on AKI vajaduse korral eetikakomitee hinnangut lisaks küsinud, aga täna seadus sellist võimalust ette ei näe. Seega tuleks selline

¹⁴ [Justiits- ja Digiministeeriumi avalik dokumendiregister](#)

võimalus seadusega lisaks ette näha. Lisaks ei oma AKI sellist kompetentsi ja peaks väikses riigis otsima sama kompetentsi, mis on eetikakomiteedes juba olemas.

Eraldi probleem seostub sellega, et andmete väljastamise või mitteväljastamise otsuse teeb andmekogu vastutav töötaja, kellelt andmeid küsitakse, see otsus on haldusakt. Aeg ajalt on tekkinud küsimus, mida kujutab endast õiguslikus mõttes AKI ja eetikakomitee IKS-is sätestatud tingimuste kontroll. Siinkohal on oluline, et tegemist ei ole haldusaktiga, vaid toiminguga, mis tehakse haldusakti andmise menetluses. Sama küsimust on käsitletud ka Eesti Teadusagentuuri raportis¹⁵. See ei ole probleem, mis vajab regulatiivset lahendust, vaid pigem selgitust seaduse seletuskirjas.

5. Erinevate andmekogude andmete ühildamine

Teadusuuringu läbiviimiseks on sageli vaja ühildada mitme erineva andmekogu andmed. Tuleb lahendada küsimus, kes riigi vaatest võiks lubada erinevate andmekogude andmeid kokku panna (seostada) ja võimalusel muuta enne teadusuuringu tegijale edastamist kujule, mis ei võimalda andmesubjekti tuvastada. Eriti terav on see küsimus haldusorganil, kelle haldusalas on kas palju andmeid (andmekogusid) või kelle haldusalas on nõ vääruslikud andmed (terviseandmed, maksuandmed vms). Reeglid on ähmased ja sama võimekust mitmes kohas üleval hoida (nt turvalist keskkonda hallata) ei ole ilmselt ressursisäätlilik ega ka mõttekas.

Kehtiva seaduse kohaselt juhul, kui teadusuuringu läbiviimiseks vajab uuringu tegija andmeid mitmest andmekogust, edastatakse talle andmekogudest isikustatud andmed. Siin kerkib kahtlus, kas selline suures mahus isikustatud andmete väljastamine riiklikest andmekogudes ei riiva mitte liigselt andmesubjektide põhiõigusi. Riigi infosüsteemi kuuluvate andmekogude vastutavatel töötajatel on tekkinud küsimusi, kes ja millisel kujul peaksid nad andmeid väljastama ja kes neid seostab. Näiteks kui uuringu üheks eesmärgiks on teada saada, kui paljud noored, kes haridustee on pooleli jätnud, on karistatud mingi süüteo eest, on teadusuuringu läbiviijal vaja riigi käest üksnes statistilisi andmeid, mitte isikustatud andmed. Statistiliste andmete kokkupanemiseks on ilmselt vaja seostada rahvastukuregistri, Eesti hariduse infosüsteemi ja karistusregistri andmeid. Siinkohal aga tekib küsimus, kes antud olukorras peaks andmed ühildama ja vastava statistilise tulemuse teadusuuringu tegijale edastama. Selline andmetöötlus vajab õigusliku alust. Kas siinkohal võiks ehk lähtuda loogikast, et andmed ühildab see vastutav töötaja, kelle andmekogus on kõige tundlikumad andmed? Samas aga tekib küsimus, kuidas lahendada olukord juhul, kui tegemist on näiteks tervise ja karistuse andmetega, kuivõrd mõlema puhul on tegemist eriliiki isikuandmetega. Seega tuleks lahendada küsimus, millised peaksid sellisel juhul olema andmetöötluse protsessid.

Täna pakub Statistikaamet teadusuuringute tegemiseks teadlaste keskkonda¹⁶, milles on teadustööde tegemiseks võimalik kasutada Statistikaametil olevaid konfidentsiaalseid andmed, arvestades, et andmete taotlemisel tuleb samuti lähtuda IKS §-ist 6. Lisaks peab taotleja isikuandmetega seotud uuringute puhul saama konfidentsiaalsusnõukogu otsuse. Riikliku statistika seaduse § 38 lg 6 kohaselt kehtestab teaduslikel eesmärkidel kasutamiseks konfidentsiaalsete andmete edastamise korra riikliku statistika tegija ning vastava korra on Statistikaamet ka kehtestanud¹⁷. Korra p 3.4 kohaselt kaalub taotluse põhjendatust konfidentsiaalsusnõukogu ning teeb ka otsuse andmete kasutamise võimaldamise kohta. Ehk siis Statistikaameti teadlaste

¹⁵ [Pormeister K \(2024\) Inimestega tehtavate uuringute õiguslik regulatsioon Eestis - Eesti Teadusagentuur](#) lk 19 jj.

¹⁶ [Konfidentsiaalsete andmete kasutamine teaduslikul eesmärgil | Statistikaamet](#)

¹⁷ [Konfidentsiaalsete andmete teaduslikel eesmärkidel edastamise kord.pdf](#)

keskkonna kasutamiseks peab teadustöö tegija läbima nii eetikakomitee või AKI kui ka Statistikaameti konfidentsiaalsusnõukogu.

Teadusuuringute läbiviimiseks edastavate andmete pseudonüümimise või samaväärset andmekaitse taset võimaldavale kujule viimise ja andmete ühildamise kontekstis on vaja selgust, kes ja kuidas seda kõige paremal ja andmesubjekti õigusi vähem riivavamal moel teha võiks. Ehk kuidas võiks toimuda isikustatud andmete töötlemise protsess olukorras, kus uuringu läbiviimiseks on tarvis töödelda mitme erineva andmekogu andmeid.

Võimalik lahendus oleks luua õiguslik alus erinevate andmekogude andmete kokku panemiseks ning kehtestada nõue viia andmed enne riigi andmekogudes olevate andmete edastamist teadusuuringu läbiviijale tuvastamist mittevõimaldavale kujule. Võimalikud lahendused andmete kokkupanemisel võivad olla järgmised:

- Andmed paneb kokku selle andmekogu vastutav töötleja, kelle andmekogust soovitakse saada kõige tundlikuma sisuga andmed. Siinkohal tuleb ka sisustada kriteeriumid, mille alusel andmete tundlikkust tuvastada.
- Andmed paneb kokku üks seadusega kindlaks määratud asutus, kes omale selle ülesande saab.

6. Uuringud, milles kasutatakse erinevaid õiguslikke aluseid andmete töötlemiseks

IKS § 6 sätestab tingimused olukorras, kus andmetöötlus toimub andmesubjekti nõusolekuta. Samas tuleb silmas pidada, et on palju uuringuid, milles osalejate valimi koostamiseks töödeldakse andmeid IKS § 6 alusel ning edasine andmetöötlus, sh küsimustikele vastamine toimub andmesubjekti nõusoleku alusel. Siinkohal on aga oluline, et juhul, kui uuring hõlmab erinevates etappides erinevaid andmetöötlemise õiguslikke aluseid, on vaja kogu andmetöötlusprotsess eetikakomiteele ja AKI-le ja andmete väljastamise otsuse tegijale (andmekogu vastutavale töötlejale) ära kirjeldada. Võttes eelkõige arvesse küsimuste laadi ja soovitud saavutatavat eesmärki, peab olema võimalik hinnata kogu andmetöötlusprotsessi, mitte üksnes valimi moodustamist. Nt võib teatud juhtudel küsimustik, mis valimi alusel isikutele edastati, põhjustada vaimseid läbielamisi ning enne sellise kompleksse uuringu läbiviimist tuleks sellele anda ka hinnang eetilise aspektist.

Eesmärk on luua selgus, et olukorras, kus uuring koosneb mitmest etapist osa andmetöötlemisest toimub IKS § 6 alusel ja teine isiku nõusoleku alusel ning uuring vajab eetikakomitee ja/või AKI hinnangut, tuleb uuringu läbiviimise taotluses kirjeldada kogu andmetöötlusprotsess, et oleks võimalik anda hinnang uuringule kogumis. Kuna see on praktikas tekitanud vaidlusi ja norm võimaldab mitmeti tõlgendamist, palume siinkohal arvamust, kas võiks kaaluda normi täiendamist.

Välisriigid, mille regulatiivseid valikuid probleemi lahendamiseks on analüüsitud on leitavad NJORD Advokaadibüroo analüüsist¹⁸ lk 46 jj.

Muudatustega kaasnev mõju

¹⁸ [240607 IKS § 6 lg 5 analüüs ja normatiivteksti ettepanek.pdf](#)

Sihtrühm – Andmekaitse Inspeksioon ja eetikakomitee

Töökoormuslik mõju AKI-le sõltub suuresti sellest, milliste lahenduste kasuks seaduseelnõu edasise väljatöötamise käigus otsustatakse. Küll aga tähendab IKS § 6 muutmine igal juhul teatavat mõju AKI-le, olgu see siis seadusemuudatusega kaasneva nõustamise näol või ülesannete lisandumisest tulenevalt. Vaadates AKI tegevust tervikuna, siis kontroll, mida tehakse IKS § 6 alusel andmesubjekti nõusolekuta tehtavate teadusuuringute raames, moodustab vaid väikse osa AKI tegevustest.¹⁹

Sõltuvalt erinevatest eespool toodud variantidest teadusuuringute hindamisel – millistele uuringutele hakkab hinnanguid andma AKI ja millistele eetikakomitee – siis vastavalt kas suureneb või väheneb AKI töökoormus. Aastal 2024 vaatas AKI läbi 24 poliitika kujundamise uuringute tegemise taotlust. Eelmistel aastatel on suurusjärk olnud samasugune. Juhul, kui AKI hakkab läbi vaatama ka KOV-ide taotlusi, siis töökoormus selle võrra kasvab.

Juhul, kui teadusuuringute taotlusi hakkab läbi vaatama üksnes TAIKS-i alusel loodav eetikakomitee, siis kasvab selle eetikakomitee töökoormus, AKI töökoormus vastavalt väheneb.

Olukorras, kui asutuste analüüside ja uuringute, sh KOV-ide taotluste läbivaatamine jääb AKI ülesandeks ning eetikakomitee annab hinnangu nõ tavalistele teadusuuringutele, suureneb mõnevõrra AKI töökoormus. Samas peab arvestama, et AKI-l on õigus küsida eetikakomitee hinnangut.

Sihtrühm – andmesubjektid

Kuna muudatusega nähakse ette kindlad kaitsemeetmed isikuandmete töötlemisele, siis väheneb riive isikute põhiõigustele. Muudatusega luuakse võimalused andmete töötlemiseks turvalises andmetöötluskeskkonnas ning väheneb isikustatud andmete töötlemise maht. Avades KOV-idele uuringute tegemise võimaluse, suureneb isikuandmete töötlejate ring, kuid samas nähakse ette ka kaitsemeetmed isikuandmete töötlemisele, seega ei suurene oluliselt isikute põhiõiguste riive. Isikute põhiõigustele muudatusega täiendavaid olulisi riiveid ei teki.

Andmesubjekt võib sõltuvalt uuringust olla iga inimene. Muudatusega luuakse andmetöötluste protsess, mis riivab vähem isikute põhiõigusi, ning täiendatakse andmetöötluste kaitsemeetmeid, mis tagavad tõhusama isikuandmete kaitse. Muudatus mõjutab andmesubjekti positiivselt, lisaks IKS § 6 tingimuste täitmise hindamisele antakse uuringule ka eetiline hinnang.

Sihtrühm – täidesaatva riigivõimu asutused, kohaliku omavalitsuse üksused ja hallatavad asutused,

Praegu ei saa KOV-id teha isikuandmetel põhinevaid uuringuid, muudatuse mõju on KOV-idele positiivne, kuna selline võimalus neile luuakse. Positiivne mõju on ka täidesaatva riigivõimu asutustele, sest muudatus võimaldab teha kiiremini andmetel põhinevaid otsused. Enamik uuringuid ei vaja isikustatud andmete töötlemist ning uuringu tegijale on vajalikud üksnes statistilised andmed. Sellist andmetöötlust saaks edaspidi teha turvalises andmetöötluskeskkonnas. Keskkonnas ei töödelda andmeid isikustatud kujul, mistõttu ei ole vajalik AKI või eetikakomitee eelnev hinnang, piisab üksnes AKI teavitamine tehtavast andmetöötlustest, mistõttu kiireneb uuringu läbiviimise protsess. Nendel juhtudel, kui andmetöötlust on vaja läbi viia isikustatud

¹⁹ Viimase viie aasta statistika AKI tegevuste kohta: [Statistika | Andmekaitse Inspeksioon](#).

andmetega, jätkub tänane protsess, kus enne andmetöötlusega alustamist tuleb läbida AKI või eetikakomitee.

Andmekogude andmete kokkupanemise (seostamise) regulatsiooni loomisel vastavalt valituks osutuvale variandile suureneb teatud määral selle asutuse töökoormus, kes andmeid seostama hakkab. Võib kaasneda risk, et mõne andmekogu vastutaval töötlejal ei ole vajaminevat andmetöötlusalast võimekust.

Sihtrühm – teadusuuringu tegijad

Muudatusega luuakse selgemad tingimused, millal ja milliste andmetega uuringuid on lubatud läbi viia. Sõltuvalt valitavast variandist luuakse selgus, millal ja millise eetikakomitee poole peab uuringu tegija pöörduma. Samuti, kui uuringu läbiviija andmeid isikustatud kujul ei vaja ning teadusuuringu tegijale luuakse võimalus andmetöötlus läbi viia turvalises andmetöötluskeskkonnas, siis väheneb uuringu läbiviija töökoormus ja kiireneb uuringu läbiviimise aeg.

Isikuandmete töötlemine andmesubjekti nõusolekuta tähendab teadustöö tegijale paratamatult IKS-ist tulenevaid piiranguid ja halduskoormust (AKI või eetikakomitee loa taotlemine). Kavandatud muudatused küll muudavad kehtivat korda, kuid eelduslikult halduskoormus teadustöö tegijatele ei suurene.

Muudetav õigusakt

Isikuandmete kaitse seadus, vajaduse korral teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seadus.

Kaasamine

VTK koostamisele eelnesid arutelud riigi andmete juhtrühma õiguse töörühma kohtumised, kuhu lisaks ministriumidele oli kaasatud Riigikantselei, AKI, Õiguskantsleri Kantselei, Statistikaamet, ülikoolid, Eesti Andmekaitse Liit. Samuti toimusid kohtumised ITL-i ja IT ettevõtetega. Avalikus konsultatsioonis kaasatakse lisaks Eesti Juristide Liit, Eesti Advokatuur, Riigi Infosüsteemide Amet, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, Eesti Teaduste Akadeemia, Eesti rektorite nõukogu, Rahvusrhiiv, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Riigikohus, Tallinna Ringkonnakohus, Tartu Ringkonnakohus, Tallinna Halduskohus, Tartu Halduskohus, Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Ülikool, Eesti Maaülikool, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Eesti Lennuakadeemia, Kaitseväe Akadeemia, Sisekaitseakadeemia, Tallinna Tehnikakõrgkool, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool, Kõrgem Kunstikool Pallas, Rektorite Nõukogu, Rakenduskõrgkoolide Rektorite Nõukogu, Eesti teaduste akadeemia, SA Eesti Teadusagentuur, Eesti Isikuloo Keskus, Eesti Mälu Instituut, Inimõiguste Instituut, e-Riigi Akadeemia, Eesti Koostöö Kogu, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Tööandjate Keskliit.

VTK esitatakse teadmiseks Riigikogule.

IKS § 6. Isikuandmete töötlemine teadus- ja ajaloouringu ning riikliku statistika eesmärgil

- (1) Isikuandmeid võib andmesubjekti nõusolekuta teadus- või ajaloouringu või riikliku statistika eesmärgil töödelda eelkõige pseudonüümitud või samaväärset andmekaitse taset võimaldaval kujul.
- (2) Pseudonüümitud või samaväärset andmekaitse taset võimaldaval kujul võib isikuandmeid ja eriliiki isikuandmeid töödelda, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:
- 1) enne isikuandmete üleandmist teadus- või ajaloouringu või riikliku statistika vajadustel töötlemiseks isikuandmed pseudonüümitakse või kasutatakse muid asjakohaseid kaitsemeetmeid vastava päringu saanud andmekogus enne isikuandmete või eriliiki isikuandmete edastamist;
 - 2) analüüsi ja uuringut tehes teostamisel ei või teha lisatoiminguid, mille tagajärjel saab isiku tuvastada;
 - 3) analüüsi ja uuringu tulemus, sealhulgas tulemuse töötlemine ei võimalda tuvastada isikut, kelle isikuandmeid või eriliiki isikuandmeid töödeldi;
 - 4) töödeldavate isikuandmete või eriliiki isikuandmete põhjal ei muudeta andmesubjekti kohustuste mahtu ega kahjustata muul viisil ülemääraselt andmesubjekti õigusi ega avaldata kahjulikku mõju andmesubjektile.
- (3) Andmesubjekti nõusolekuta tema kohta käivate andmete töötlemine andmesubjekti tuvastamist võimaldaval kujul on lubatud üksnes juhul, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:
- 1) pärast tuvastamist võimaldavate andmete eemaldamist ei ole andmetöötluse eesmärgid enam saavutatavad või neid oleks ebamõistlikult raske saavutada;
 - 2) teadus- või ajaloouringu või riikliku statistika tegija hinnangul on selleks ülekaalukas avalik huvi;
 - 3) töödeldavate isikuandmete põhjal ei muudeta andmesubjekti kohustuste mahtu ega kahjustata muul viisil ülemäära andmesubjekti õigusi.
- (4) Kui teadus- või ajaloouringus kasutatakse isiku tuvastamist võimaldavaid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid, siis kontrollib asjaomase valdkonna eetikakomitee enne teadusuuringu läbiviimist käesolevas paragrahvis sätestatud tingimuste täitmist. Kui teadusvaldkonnas puudub eetikakomitee, siis kontrollib nõuete täitmist Andmekaitse Inspeksioon. Rahvusarhiivis säilitatavate isikuandmete suhtes on eetikakomitee õigused Rahvusarhiivil.
- (5) Kui isikuandmeid töödeldakse teadus- või ajaloouringu või riikliku statistika eesmärgil, võib vastutav või volitatud töötaja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679 artiklites 15, 16, 18 ja 21 sätestatud andmesubjekti õigusi piirata niivõrd, kuivõrd nende õiguste teostamine tõenäoliselt muudab võimatuks teadus- või ajaloouringu või riikliku statistika eesmärgi saavutamise või takistab seda oluliselt.

§ 6². Isikuandmete töötlemine kohaliku omavalitsuse või tema hallatava asutuse analüüsi ja uuringu eesmärgil

- (1) Valla või linna ametiasutusel ja ametiasutuse hallataval asutusel on õigus teha poliitika kujundamiseks analüüse ja uuringuid. Kui analüüsi või uuringu tegemiseks on vaja saada teise vastutava töötleja andmekogudest isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid või andmeid pseudonüümitud kujul või muid asjakohaseid kaitsemeetmeid rakendades, siis hindab Andmekaitse Inspeksioon enne andmekogu vastutavale töötlejale taotluse 30 päeva jooksul avaliku huvi olemasolu, andmete töötlemise eesmärgi, andmekoosseisu minimaalsust ja andmete säilitamise vajadust. Isikuandmete andmekogust väljastamise otsustab andmekogu vastutav töötleja, võttes arvesse Andmekaitse Inspeksiooni hinnangut.
- (2) Käesolevat paragrahvi ei kohaldata juhul, kui tehtava uuringu või analüüsi eesmärgid ja isikuandmete töötlemise ulatus tulenevad seadusest.

IKS § 6¹. Isikuandmete töötlemine täidesaatva riigivõimu asutuse analüüsi ja uuringu eesmärgil

- (1) Käesoleva seaduse tähenduses loetakse § 6 lõikes 1 sätestatud teadusuuringuks ka Vabariigi Valitsuse seaduse §-s 38 sätestatud täidesaatva riigivõimu asutuse tehtud analüüsid ja uuringud, sealhulgas tehnoloogiaarendused, mis tehakse avalikes huvides. Nende koostamiseks on täidesaatva riigivõimu asutusel õigus teha päringuid andmekogudesse ja töödelda saadud isikuandmeid.
- (2) Kui täidesaatva riigivõimu asutus töötleb käesolevas paragrahvis sätestatud eesmärkidel isikuandmeid ühe andmekogu raames, mille vastutavaks töötlejaks ta on, siis ei pea ta järgima käesoleva paragrahvis lõike 3 punktides 1–4 ja lõikes 6 sätestatud nõudeid.
- (3) Täidesaatva riigivõimu asutus võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud eesmärkidel mitmest andmekogust pärinevaid isikuandmeid ja eriliiki isikuandmeid töödelda, kui on täidetud järgmised tingimused:
 - 1) isikuandmete või eriliiki isikuandmete töödeldakse süsteemis, mille turvameetmed ei võimalda teha eesmärgina nimetatud andmetöötlust ega võimalda ühelgi süsteemile juurde pääseval töötlejal tuvastada töödeldavate andmetega seotud isikuid, sealhulgas mõistliku tõenäosusega selleks meetmeid kasutades;
 - 2) *isikuandmed või eriliiki isikuandmed pseudonüümitakse või kasutatakse muid asjakohaseid kaitsemeetmeid vastava päringu saanud andmekogus enne isikuandmete või eriliiki isikuandmete edastamist käesoleva lõike punktis 1 nimetatud süsteemi ning asjakohased kaitsemeetmed peavad võimaldama eesmärkide saavutamist ja käesoleva lõike punktis 1 nimetatud turvameetmete rakendamist.*
 - 3) analüüsi ja uuringut tehes ei või teha lisatoiminguid, mille tagajärjel saab isikut tuvastada;
 - 4) analüüsi ja uuringu tulemus, sealhulgas tulemuse töötlemine ei võimalda tuvastada isikut, kelle isikuandmeid või eriliiki isikuandmeid töödeldi;
 - 5) töödeldavate isikuandmete või eriliiki isikuandmete põhjal ei muudeta andmesubjekti kohustuste mahtu ega kahjustata muul viisil ülemääraselt andmesubjekti õigusi ega avaldata kahjulikku mõju andmesubjektile.
- (4) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 1 sätestatud süsteemist kustutatakse andmed pärast analüüsi või uuringu valimist ja uurimistulemuste valideerimist.
- (5) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 1 sätestatud süsteemi ülesehituse täpsemad nõuded, andmete töötlemise sh andmete edastamise ja säilitamise täpsemad tingimused ning korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.
- (6) Kui täidesaatva riigivõimu asutus töötleb isikuandmeid või eriliiki isikuandmeid käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud tingimustel, teavitab täidesaatva riigivõimu asutus enne isikuandmete töötlemist vastavast uuringust või analüüsist, uuringu ja analüüsi eesmärkidest, töödeldavatest andmetest ja käesolevas paragrahvis sätestatud tingimuste täitmisest Andmekaitse Inspektsiooni ning avaldab eelnimetatud teabe vastava asutuse veebilehel.
- (7) Kui täidesaatva riigivõimu asutuse uuringus või analüüsis kasutatakse isikuandmeid või eriliiki isikuandmeid, mille töötlemine ei vasta kõigile käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud tingimustele, siis kontrollib Andmekaitse Inspektsioon enne isikuandmete või eriliiki

isikuandmete töötlemise algust 30 jooksul taotluse saamisest arvates isikuandmete töötlemise tingimuste ja eesmärkide vastavust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679 artiklile 5 ja käesoleva seaduse § 6 lõikele 3. Täidesaatva riigivõimu asutus avaldab enne isikuandmete ja eriliiki isikuandmete töötlemist teabe uuringu või analüüsi, uuringu ja analüüsi eesmärkide, töödeldavate andmete, isikuandmete kaitsemeetmete ning andmesubjektide õiguste kohta asutuse veebilehel.

- (8) Juhul kui käesoleva paragrahvi lõikes 7 nimetatud uuring või analüüs vajab Andmekaitse Inspeksiooni hinnangul ka eetilise hindamist, konsulteerib Andmekaitse Inspeksioon teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse §-s 26 nimetatud eetikakomiteega.
- (9) Käesolevat paragrahvi ei kohaldata juhul, kui tehtava uuringu või analüüsi eesmärgid ja isikuandmete töötlemise ulatus tulenevad seadusest.
- (10) Kui isikuandmeid töödeldakse käesolevas paragrahvis sätestatud eesmärkidel, võib vastutav või volitatud töötaja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679 artiklites 15, 16, 18 ja 21 sätestatud andmesubjekti õigusi piirata niivõrd, kuivõrd nende õiguste teostamine tõenäoliselt muudab võimatuks analüüsi või uuringu eesmärgi saavutamise või takistab seda oluliselt.

IKS § 6 muudatusettepanekud TAIKS menetluse raames

(4) Kui teadus- või ajaloouringus kasutatakse eriliiki isikuandmeid, kontrollib seadusega või selle alusel moodustatud asjaomase valdkonna eetikakomitee enne uuringu tegemist käesolevas paragrahvis sätestatud tingimuste täitmist. Kui teadusvaldkonnas puudub eetikakomitee, kontrollib nõuete täitmist Andmekaitse Inspeksioon. Rahvusarhiivis säilitatavate isikuandmete suhtes on eetikakomitee õigused Rahvusarhiivil.

(5) Käesoleva seaduse tähenduses loetakse teadusuuringuks ka täidesaatva riigivõimu analüüsid ja uuringud, mis tehakse poliitika kujundamise eesmärgil. Nende koostamiseks on täidesaatval riigivõimul õigus teha päringuid teise vastutava või volitatud töötleja andmekogusse ja töödelda saadud isikuandmeid. Andmekaitse Inspeksioon kontrollib enne nimetatud isikuandmete töötlemise algust käesolevas paragrahvis sätestatud tingimuste täitmist, välja arvatud juhul, kui poliitika kujundamiseks tehtava uuringu eesmärgid ja isikuandmete töötlemise ulatus tulenevad õigusaktist.

(5¹) Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, ei kohaldata käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud eetikakomitee kontrollkohustust käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud täidesaatva riigivõimu analüüsidele ja uuringutele, mis tehakse poliitika kujundamise eesmärgil. Andmekaitse Inspeksioon võib konsulteerida teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse §-s 26 nimetatud eetikakomiteega, kui Andmekaitse Inspeksiooni hinnangul vajab poliitika kujundamiseks tehtav uuring või analüüs eetilise hindamist.

(5²) Kui Andmekaitse Inspeksioon konsulteerib käesoleva paragrahvi lõike 5¹ kohaselt eetikakomiteega, maksab tasu eetikakomitee poolt konsultatsiooni eest küsitava tasu täidesaatva riigivõimu analüüsi või uuringu tellija.